

Tilburg University

Een preek moet relevant zijn!

Moons, Jos

Published in:

Vieren: Tijdschrift voor liturgie en spiritualiteit

Publication date:

2020

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

Moons, J. (2020). Een preek moet relevant zijn! *Vieren: Tijdschrift voor liturgie en spiritualiteit*, 2020(2), 16-18.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Een preek moet relevant zijn!

Hét moment van 'de Bijbel actueel' is wat betreft de liturgie de preek. Je kunt actualiteit ook relevantie noemen: de relevantie van de Bijbelse teksten die we lezen en van de liturgie waarin die een plaats hadden.

De medegelovigen, de gemeente, of hoe je de hoorders ook wil noemen, moeten merken dat de Bijbel en de liturgie over hun leven gaan, voor hen betekenis hebben. Dat vraagt van de predikant dat hij oog heeft voor de doelgroep. En dus preek je in een gevangenis anders dan in een bejaardenhuis. En voor een dorpskerk weer anders dan in een universitaire parochie. In deze bijdrage wil ik nader ingaan op relevantie: wat is het en hoe werkt het? [tekst Jos Moons](#)

CONTEMPLATIEF VAN HET VOLK

'Een preek moet relevant zijn!' Voor je het weet, worden zulke aansporingen tot een moraliserend verhaal over wat je allemaal moet doen en wat je juist niet moet doen. Net zo moraliserend als preken zelf soms zijn. De diepste grond van het gebod 'wees relevant' is echter een gelovige. Die aansporing wortelt in het geloof dat God omgaat met de specifieke mensen die voor mij zitten, met wie ik samen liturgie vier en naar de Schriften luister. Die God is niet een abstracte God van algemene waarheden die altijd voor iedereen op dezelfde manier gelden. Zoals God concreet mens werd in Jezus, zo heeft zijn woord concrete betekenis voor deze of gene mens.

Bij dat geloof in een God die zich inlaat met de concrete werkelijkheid van iedere mens past een attente houding.

De scherpste uitdrukking van die attente houding is het woord van paus Franciscus over de predikant als "een contemplatief van het Woord en een contemplatief van het volk" (*Evangelii gaudium*, no. 154). Waar het eerste deel van de zin een tikkeltje vroom klinkt – mooi met het risico van zoet – is het tweede deel van de zin fris, origineel en eigenlijk spectaculair. Want het woord contemplatief wordt meestal gebruikt in de context van gebed en van God. Het staat bijvoorbeeld voor het

JOS MOONS (1980) is jezuïet. Hij doceerde homiletiek aan de faculteit theologie van de Tilburg University en doet dat nu aan de KU Leuven. Vorig jaar publiceerde hij 'De kunst van geestelijke begeleiding. Een praktijkboek in ignatiaans perspectief'.

eerder ontvangende, open, rustige deel van het woordeloze meditatieve gebed, waarin je bij God bent, 'kome wat komt'. Maar hier – en dat is het frisse en spectaculaire – wordt het gebruikt voor mensen. Zoals ik eerder eens schreef, “voor Franciscus verdient het volk Gods dezelfde diep-eerbiedige en diep-bezinnende aandacht die we contemplatie noemen als de Schrift”. Een predikant die in deze geest leeft, heeft een open houding. Hij (of zij) spreekt met mensen van diverse pluimage – rijk en arm, jong en oud – en luistert naar hun vreugde en hoop, hun lijden en hun angst. Hij onderzoekt de tekenen van de tijd en is soms in de war. Hij leest de krant, kijkt wel eens naar een film of bezoekt een concert, enzovoorts. Een contemplatief van het volk zou niet anders willen en kunnen.

TURN TO THE ASSEMBLY

De term volk in die uitspraak van de paus gaat terug op het Tweede Vaticaans concilie. Dat zag de kerk op de eerste plaats als gemeenschap: als volk van God op pelgrimstocht (zie *Lumen gentium*). Het onderscheid tussen hen die denken en hen die luisteren, tussen degenen die leiding geven en hen die leiding ontvangen, tussen hen die spreken en hen die gehoorzamen, werd gerelativeerd. In beginsel zijn alle gelovigen samen deel van het volk van God en delen ze dezelfde waardigheid van in de doop herboren kinderen van God. Deze theologie sluit natuurlijk aan bij de maatschappelijke ontwikkeling die er in bestond dat de standenmaatschappij steeds minder bepalend werd. Daarvoor in de plaats kwamen gelijkheid en inspraak (ook al valt daar van alles bij op te merken en te nuanceren). Tegelijkertijd zijn er belangrijke Bijbelse wortels.

Deze maatschappelijke en theologische veranderingen werken door in de homiletiek. In de vakliteratuur spreekt men over de “*turn to the assembly*” (vertaald, ‘wending naar de kerkgangers’), die plaats vond sinds het midden van de twintigste eeuw. De predikant is niet een heraut die met een boodschap de stad komt binnengegalopeerd en die z’n verhaal komt doen, of men daar nu op zit te wachten of niet. Nee, de predikant is een soort bemiddelaar; hij faciliteert het gesprek. De woorden van

Augustinus en zijn moeder Monica, Ary Scheffer, 1846

paus Franciscus zijn in dat verband behartenswaardig: “De homilie neemt de dialoog terug op die al begonnen is tussen de Heer en zijn volk”. Het betekent dat de kerk haar moederlijke kant moet ontplooiën. Ze moet weten wat haar kinderen beweegt en bewoont. En ze moet ons over God spreken op ooghoogte, “in onze moedertaal”, in woorden die we herkennen en die geloof wekken.

Hier voeg ik graag als een soort voetnoot aan toe dat een relevante preek niet moraliseert. Scherper gezegd, relevant is niet plat. We moeten ervoor waken dat de preek een gedragscode zou worden. De dialoog tussen God en het volk is primair een dialoog van liefde waarin God – onze Vader met het hart van een moeder – ons zegt dat Hij ons draagt, ons graag ziet, in ons woont, met ons wandelt, ons verdraagt, op ons wacht. De dialoog met die God is het die de predikant mag faciliteren. Pas daarna roept God ons op te doen als Hij.

AANTREKKELIJKE VORM

Een preek moet dus relevant zijn, dat wil zeggen, aansluiten bij de wereld van de gelovigen, om zo de dialoog tussen God en zijn mensen te faciliteren. Daartoe is velerlei ascese nodig. De predikant moet zich inhouden als het

gaat om de lengte van de preek. Hij moet zich inhouden als het gaat om de veelheid van onderwerpen waar hij iets over zou willen zeggen. Eén vondst volstaat; die rustig uitwerken biedt meer dan voldoende voedsel voor de ziel. Ten slotte wordt ook de nodige creativiteit gevraagd, in de vorm van beelden, verhalen, retorische vaardigheid. Hier geldt het scherpe woord van paus Franciscus: “Sommigen geloven dat ze goede predikanten kunnen zijn omdat ze weten wat ze moeten zeggen, maar ze verwaarlozen de wijze waarop, de concrete manier om een predicatie uit te werken. Ze maken zich boos wanneer de anderen niet naar hen luisteren, hen niet waarderen, maar misschien hadden ze te weinig oog voor de juiste manier om hun boodschap over te brengen”.

Positieve voorbeelden zijn er ook. Ik ben steeds weer gesticht door de wijze waarop de kerkvader Augustinus preekte, met name zoals Frits van der Meer het beschreef in zijn grote werk ‘Augustinus de zielzorger’. Zelf een gevierd topredenaar, sprak bisschop Augustinus in Cartago met ‘zijn mensen’ op hun manier. En dus met grove en groteske beelden die aan het keizerlijke hof zeker mishaagd zouden hebben, en waar hij waarschijnlijk ook zelf eerst afschuw van had. Zoals z’n uitleg van de zonde: doodzonde is als een leeuw die je hoofd eraf bijt; dagelijkse zonden zijn als luizen, die je steeds maar kriebelen, en het houdt nooit op. Maar Augustinus wordt niet voor niets uitgebeeld met een hart; uit liefde voor zijn mensen, die uiteindelijk Gods mensen zijn, zocht hij zo te spreken dat het hun geloof sterkte. Daar kunnen we veel van leren. ●

Gebruikte literatuur:

- *A Handbook for Catholic Preaching, Developed under the auspices of The Catholic Academy of Liturgy*, ed. E. Foley (Collegeville, 2016).
- Paus Franciscus, *Evangelii gaudium / De vreugde van het evangelie* (Brussel, 2014).
- F. van der Meer, *Augustinus de zielzorger. Een studie over de praktijk van een kerkvader* (Kampen, 2008)
- Jos Moons, ‘De preek: ontmoeting of kerygma? De visies op verkondiging van Evangelii gaudium en het Homiletisch Directorium’, in *Collationes. Tijdschrift voor Theologie en Pastoraal* 47 (2017), 90-104.